

GENERO PAREKIDETASUNA

BIZITZEKO IPUINAK, PENTSATZEKO IPUINAK

JATORRIARI BURUZKO INFORMAZIOA

Proposamen didaktiko honen jatorria **Munduak elkarlotuz** nazioarteko proiektuan datza. Aspaldiko partez, irakasle askok eskatu izan digute **Munduak elkarlotuz** proiektuaren sareko plataforman agertzen ziren jarduerak eskura izateko aukera, online-ko jardueraren egutegia eta beste hainbat eskolarekiko prozesu kooperatiboa zeinahi zela ere, nork bere ikastetxean autonomia osoz betearazi ahal izateko.

Oraingoan, animazioei, ildo nagusiei eta eduki-mailei eutsi egin diegu eta, gainera, jarduerak testuinguru berrira egokitu ditugu, zeuen lanak ondore onak izan ditzan.

Gida hau irakurtzea gomendatzen dizuegu, horrek jarraibideak emango dizkizuelako, bai hemen proposatzen diren jarduerak garatzeko, baita ideiak ere, hainbat gai eta aspektutan sakontzeko.

www.conectandomundos.org

Aurkibidea

**Animazioaren laburpena,
helburuak eta gaiak** _____ **3**

**Gaitasun-ebaluazioaren
adierazleak** _____ **4**

**Irakaslearen jarrerak:
ezkutuko curriculum** _____ **5**

**Jarduerak garatzeko
jarraibide metodologikoak** _____ **6**

Gaian sakontzeko _____ **17**

Glosarioa _____ **20**

Bibliografia _____ **22**

1. Fitxa: Ipuinak analizatzeko gida _____ **23**

Animazioaren laburpena, helburuak eta gaiak

Chen-ek (nikaraguarra), Gotzonek (euskalduna), Meriem-ek (marokoa) eta Hannah-ek (italiarra) harriduraz ikusi dute ikasgelako mutikoek jolastoki osoa hartu dutela berriro ere, futbol partida jokatzeko. Nahikoa da, ezta? Ezin liteke horrela segi...

Neskek ere lekua hartu nahi dute baina ez dute aukerarik. Meriem, gainera, futbolean jokatzeko irrikatan dago. Nahiago luke mutikoekin jolastu baina horiek neskari nahi ez dutenez... Ez da bidezkoa! Cheni, berriz, futbola ez zaio batere-batere atsegin, baina ez da ausartzen hori jendaurrean aitortzera, gelako mutikoek barre egingo lioketelako.

Eskolako jolas-garaian agertzen diren botere-erlazioek ezagutaraziko dizkigute pertsonaien jatorriko herrialdeetan gerta daitezkeen kasuak.

Helburuak

- Norberaren izaera garatzea: nolakoak garen, nola ikusten gaituzten.
- Bestetasuna garatzea, hots, bestelakoekiko errespetua, besteenganako errespetua.
- Genero-desberdintasuna bisualizatzeko, gertueneko ingurukoak lotestea: senideekin jardueran aritzea.
- Berdintasunezko gizartea lortzeko bidean jardutea.
- Berdinen arteko harremanetan emozioak gestionatzen ikastea.
- Genero-estereotipoen eraikuntza kulturala bisualizatu, sentitu eta eraistea.

Lan-ildoak: lehentasunezko ikuspegia

- Eginkizun eta estereotipoak atzematea, ingurukoei gertatutakoen bitartez (amatasun-lana, lanbideetan emakumea sartzeko...), eskubideen berdintasuna nabaritzeko.
- Generoaren eraikuntza soziala, ipuinaren bitartez.
- Famili ipuinak: ereduak adieraztea.

Ebaluazio konpetentzialeko adierazleak

Hizkuntza-gaitasuna

- Testua erabat ulertzea.
- Ideia nagusi eta bigarren mailakoak atzematea.
- Egiteak eta iritziak, egiazko eta alegiazko edukiak bereiztea.
- Berariazko hiztegia baliatzea.
- Aditze aktiboa.
- Elkarrizketaren egitura errespetatzea, bertan parte hartzea.
- Adierazpena erritmo, intonazio eta ahoskeraz janztea.
- Hitz-jarioa eta adierazpen oparoa.
- Aurkezpen argia, antolatua.
- Aurkezpena egin ondoren, galderei erantzutea.

Emozio, gizarte eta herritar-gaitasuna

- Hizkuntzak aintzat hartzea, elkarrekin komunikatzeko eta elkar aditzeko bidetzat.
- Era guztietako aurreiritziak atzeman eta arbuiatzea.
- Giza eskubideak defendatzea.
- Kausa, intererlazio eta arriskuen analisisa.
- Aditze aktiboa.
- Gainerakoen egite eta iritziak errespetatzea.
- Taldeko lanetan laguntzea.
- Hartutako erabakiak betetzea.
- Taldeko lana mesedegarri jotzea.
- Taldeko kide guztiak ezagutu eta onartzea.
- Arazozko egoeretan malgu eta elkarrizketarako irekita agertzea.
- Ikasgelako arauak finkatzea.
- Arauak ez betetzearen ondorioak aztertzea.

Gaitasun artistiko eta kulturala

- Eduki jakin bat multimedia moduan aurkeztea.
- Arte adierazpenaz gozatzea.
- Erantzunetan orijinaltasun edo asmamena.

Ikasten ikasteko gaitasuna

- Materialak hautatu eta prestatzea.
- Arreta kontrolatu eta lanari eustea.
- Bestelako aukerak bilatzea.

Irakaslearen jarrerak: ezkutuko curriculuma

Genero-berdintasunari dagokionez, hezkuntza-komunitateak aurrean duen erronka, estereotipo eta rol tradizionalak —berariaz ez izanik ere— asimilatzean, eskolako emaitzez eraginik izan dezaketen bestelako itxaropenak transmititzen ahalegintzea, dela iruzkinen bidez, dela bromen bidez, dela tratamendu desberdinen bidez.

Irakasleak, beraz, era inkontzientean (ezkutuko curriculuma) indartzen ari denaz eta ikasleei helarazten ari zaizkien ereduez gogoeta egin beharko du.

Hainbat alderdi atzeman ditzakezue, hara:

- Gai jakin batzuen gaineke iruzkinak, hala nola itxura fisikoa, arropa edo jokabide zintzoa, neskei dagokiela; argitasuna, itxura zarpaila, zikinkeria, jokabide oiheza, mutilen kasuan.
- Bromak: hauen gaia estereotipoak diren edo ez.
- Bestelako tratamendua:
  - Irakaslea noiz permisiboagoa, aztoratzen dena mutila denean edo neska denean?
  - Emozioak azaltzea sustatzen da neskengan baina hori mutileri galarazten edo barregarri dela adierazten zaie?
  - Amorrua adieraztea mutileri baimendu baina neskei galarazten zaie?
- Itxaropen desberdinak eskolako emaitzen inguruan:
  - Ahalegintze eta emaitza berberak eskatzen zaizkie neskei eta mutileri?

Haurrak zerbait gaizki egin duenean, oker egin duelakoan, arreta eta sostengua ematen dio irakasleak eta berriro egitera bultzatzen du. Gaizki egin duena neska denean, neska izatearren oker egingo zuela espero zuenez, irakasleak ez du bultzatzen berriro egitera.

- Itxaropenak direla-eta, hona beste hainbat aztergai:
  - Ikasgelan, ahots-tonu edo mintzamolde berbera baliatzen dugu mutilari eta neskari hitz egitean?
  - Hitz egitean, nori begiratzen diegu maizago, neskei ala mutileri?
  - Maitasuna eta ukipen fisikoa eskatzen duena mutila denean eta neska denean, berdin erreakzionatzen al dugu?
  - Mutileri lan astunagoak eta neskei lan arinagoak egitea eskatzen al diegu?
  - Nori egiten dizkiegu galdera gehiago, mutileri ala neskei?
  - Errieta berdin-berdin egiten diegu neskei eta mutileri?
  - Modu berdinean mintzatzen gara neskekin eta mutilekin?
  - Laguntza maizago eskatzen diegu neskei gauzak apaintzeko, garbitzeko, ordenatzeko...?
  - Laguntza maizago eskatzen diegu mutileri zerbait antolatzeko, ardura handiko lanak egiteko...?

Jarduerak garatzeko jarraibide metodologikoak

Eztabaidaz

Proposamen honetan azpimarratu ditugu elkarrizketa, eztabaidak, iritzi trukatzeko, besteen aburuak aditu eta errespetatzea, horiek garrantzi handia daukatelako. Horretarako, eztabaida eta gogoeta-bide izango diren galderak ezarriko ditugu.

Adibide gisa: Ideia berririk ekarri al dute beste taldeetakoek? Ados al zaudete horiekin? Zeinekin bai eta zeinekin ez? Zergatik? Zein ideia berri ekarri dugu guk?

Jolas-garaiaren eta ametsetako jolastokia asmatzearen inguruko eztabaidari heltzeko, galdera hauek egitea proposatuko dizuegu:

Meriem eta Gotzoneren kontakizunari dagokionez:

- Horrelako egoera bizi duen norbait ezagutzen al duzue?
- Zergatik gertatzen da hori, zuen iritziz?
- Ados al zaudete horrekin?
- Kirolean gizonetzkoak hobeak al dira? Zergatik?
- Ba al dago nesken jolas edo kirolik eta mutilen jolas edo kirolik?

Gertueneko errealitateaz:

- Nolako jokoak egiten dira zuen jolastokian? Nork proposatzen ditu? Kirol edo joko berberak gustatzen zaizkie den-denei?
- Zer izan beharko luke zure gustuko jolastokiak? Jolastokitik zer da gehien gustatzen zaizuna?
- Zer kenduko zenioke? Nortzuek hartzen dute leku gehien? Zergatik?
- Jolas-garai batean begirale-lanean jardungo al zenukete, gertatzen denaren berri jasotzeko? Zer gertatuko da, zuen iritziz?
- Ba al duzue aukera, beti-beti, nahi duzuen jolasean aritzeko? Zergatik?

Jarduera, eztabaida eta antzekoetan ateratzen dituzuen ondorioak itxurazko txarteletan biltzea proposatzen dizuegu. Horrela, landu dituzuen gai eta jardueren oroigarri izango den horma-irudia osatu ahal izango duzue.

Espazio-antolaketa jolastokian

Eskola-espazioan mutikoen eta neskatoen banaketa ez da berdintasunezkoa, eskola-ingurune mugatuen (ikasgela, liburutegia, etab.) eta irakasleek zorrozki begiratzen ez dituzten beste batzuen (korridore, jolastoki, etab.) behatze sistematikoak frogatu duen bezala.

Orri 4

Jarduera

Jolastokietan, leku itxiak direnean, ezartzen diren onarpen eta arbuiozko harremanen ondorioz, talde menderatzaileek (futbolean aritzen diren mutiko eta mutilek) jolastokiko alderdi nagusia eta kalitate hobereeneko espazioak hartzen dituzte eta menderatzaile ez diren taldeek (joko lasaietan diharduten neska eta neskatoek eta kirol-jarduerarik praktikatzeko ez duten mutikoek), gainerako espazioak. Horregatik, jolastokiko espazioen antolamenduaren eta kirol-jardueraren arteko erlazioaren analisia egingo dugu fase honetan.

Eskolako jolas-garaia, zerbait bada, gaztetxoak sozializatzeko eta trebezia sozialetan ikasteko funtsezko tarte da:

- Gelako kontaktu hutsetik haragoko lagun eta adiskideak egiten dira.
- Topaketa berriak programatzen dira etxean, kirolean, ikasketan eta kalean, harremana eta laguntasuna sendotuz.
- Maitasun eta proiektu komunak sortzen dira.
- Era berean, iritzi desberdinek talka egiten dute, jolasetan aritzeko desioak pizten dira eta, laguntasuna galdu gabe, bestelakotasunak errespetatzen ikasten da, edo ez da ikasten.
- Gerora, lanean edota familian argi edo iluntasunak izango liratekeen jokabide agresibo eta menderatzaileak apaltzen, leuntzen dira (edo ez).
- Partekatzen ikasten da, edo jokaera egoistari eusten zaio.
- Herabetasuna gaingintzeko joera hartzen da eta zehaztasunez mintzatzen ikasten da, zuzentzat jotzen diren iritziei zintzotasunez eutsiz.
- Talde-lanean aritzen eta, gainerakoan mesedetan, proiektu komunetan parte hartzen ikasten da, edo ez da ikasten.

Iturria: http://www.juntadeandalucia.es/averroes/html/adjuntos/2008/06/04/0001/adjuntos/pdf/diagnostico_4.pdf

GAIAN SAKONTZEN JARRAITZEKO: HAINBAT BIZIPEN PRAKTIKO

Ondoren, bi bizipen praktiko ezarriko dizkizuegu, bakoitzak bere baliabideekin; horiek, jolastokiko espazioaren antolamendua demokratikoki eta berdintasunez aztertze eta kudeatzeko balio dezakete.

Albalete-ko ikastetxea. Cinca, Huesca, Espainia

Eskolako jolas-garai eta jolastokiak demokratizatzeko proiektua da hau. Tarte horietan, hainbat espazio-jarduera antolatzen dira eta ikasleek bertan parte hartzen dute edo ez, nahi erara. Ideia honen sorreran ez datza derrigortzeko asmorik, ikasleen ohiko jarduerari aukeran beste irtenbide bat emateko baizik; lehenago bazegoen joko gutxi batzuetan zihardutenen “lurralde-feudalismo” moduko bat: mutiko-neskato talde batzuek, beti beraiek, espazioak hartzen zituzten eta gainerako gaztetxoei horietan jolastea debekatzen zieten. Emaizta: jarduera fisiko eta ludiko eskasa, ikasle asko eta asko jolastokiko bazterretan geldirik, interakzio urria, jolas-garaian nesken partehartze txikia, ume txikiak beti esparru bereberetan, etc.

Iturria: <http://www.albeos.org/IMG/pdf/RECREJUEGOS.pdf>

Mercedes Medina Díaz, Haur eta Lehen Hezkuntzako Zentroa. Lanzarote, Espainia

“Optimizazio ludikoa eta jolastokian elkarbizitza arautzea” egitaraua 2005ean sortu zen, jolas-garaian jolastokiko espazioa optimizatzeko eta bertan loratzen diren harremanak hobetzeko xedez. Lehen fasean –“Hemen, mutiko-neskato guztiok jolasten gara”– espazioa bestela taxutu eta joko-alde desberdinak (boleibol, beisbol, xake, etab.) mugatu dira, kirol ekipamendu eta material didaktiko berria erosi da eta material horien entrega eta jasotzeaz eta jolas-garaian erabiltzeaz arduratuko direnak hautatu dira.

Bigarren fasea –“Elkarbizitza jolasean ikasten da”– garatzean kontua da ikaslea bera izan dadin jolastokiko elkarbizitza arautuko duena eta pertsonarteko harremanez arduratuko dena.

Iturria: http://www.cepcuevasolula.es/espinal/articulos/ESPIRAL_VOL_3_N_6_ART_3.pdf

SEXUAREN ETA GENEROAREN ARTEKO ALDEA

Sexu hitza erabiltzen da emakumearen eta gizonezkoaren ezaugarri anatomiko-fisiologikoak adierazteko. **Generoa**, berriz, sexu bakoitzari egozten zaizkion jarrera eta gaitasunak adierazteko; hauek, gizarteak gizonezkoari eta emakumeari egotzi dien rolaen ondorio direnez, batzuen eta besteengandik gizarteak espero duenaren estereotipo kulturalak izateraino bilakatu dira.

Jarrera edota jokaera horiek, herentziak edo biologiak baldintzatutak, eskolari (bere gizartearen kultura transmititzearen edo aldatzearen eragile den heinean) aukera ematen dio ikasleek sexuen araberrako rola hartzean sekulako eragina izateko.

“Amatxoren greba” ipuinaz eztabaida

Ipuina irakurritakoan, hainbat ideiaz gogoeta egin dezakegu, hala nola:

- Zaintza-lanak –gosaria prestatzea, janzten laguntzea, motxila antolatzea, mahaiko baxera jasotzea, ikastetxera norbait laguntzea, eguna ongi has dadin musu eta besarkada ugari ematea, etab. – ezinbestekoak ditu gizartearen funtzionamenduak. Horiek gabe ezin burutu genezake beste hainbat zeregin, hala nola soldatapeko lana, partehartze politikoa, prestakuntza akademikoa, arte-sorkuntza, etab.
- Berebiziko garrantzia duten arren, maiz ez dira lantzat ere hartzen. Alderantziz, bete behartzat jotzen dira eta sarri ez da aitortzen horiek egiten dituzten pertsonen ahalegina, ezta zeregin horiek behar bezala egiteko ezinbestekoa den eskarmentua eta jakinduriak ere. Hala eta guztiz ere, azpimarra dezagun: den-denok, adinak gorabehera, lan horiek egiten ikas dezakegu arreta eta ardura pixka bat ipinita. Horrela lagunduko dugu denok ahal dugun neurrian, familiartekoen mesedetarako.
- Gizaki guzti-guztiok, salbuespenik gabe, gainontzekoak eta geure burua zaintzeko premia eta eskubidea dugu. Halaz ere, emakumeak —ama, alaba, amona, arreba, koinata, neskame etab. — dira lan horien %80 egiten dituztenak eta, horren ondorioz, beraiek dira ardura gutxien jasotzen dutenak eta beren burua zaintzeko asti edo beta gutxien daukatenak. Lan horiek era orekatuago batean banatu edo antolatu behar dira, denok zoriontsuago izan gaitezen eta hobeto zainduta egon gaitezen.

Iturria: *La revolución de los cuidados*, Ayuda en Acción, InteRed y Entreculturas-ek argitaratua

Lan-banaketari buruzko inkestaren analisia

Etxeko lanen gaineko formularioari dagokionez, norbera bizi den toki edo errealitate kulturalaren elementu bereizgarriagoak aurretiaz apuntatzea komeni da. Gure aholkua: inkesta, familiartekoen lagunduta egitea.

Inkesta osatutakoan, ikasgelan, emakumeek (baita neskame, amona eta gainerakoek), gizonezkoek, neskek eta mutilek egiten dituzten etxeko lanak zenbatuko dira. Une egokia da hori neskato-mutikoek (beraiek edo anai-arrebek) nolako etxeko lanak egiten dituzten aztertzeke.

Emaitzak ikusita, galdera batzuk ezarriko ditugu, hala nola:

- Garrantzizkoak al dira etxeko lanak? Zergatik?
- Garbitzeko eta sukaldeko lanak emakumeen kontua dira, haiek hobeto egiten dituztelako?
- Emakumeak eta gizonezkoak desberdinak direlako lan desberdinak egin behar al dituzte?
- Etxeko lanen arduraduna ama al da?
- Seme-alabak zaintzeko ardura emakumeak hartu behar du?
- Egoera hori bidezkoa al da?
- Zer egin dezakegu guk egoera hori aldatzeko?
- Nolako lanak egin ditzakete neskatoek eta mutikoek?
- ...

Lan-banaketa dela-eta, hainbat apunte soziologiko

Gerardo MEIL LANDWERLIN Irak. Dok., Soziologia Saila, Ekonomia eta Enpresa Zientzien Fakultatea, Madrilgo Unibertsitate Autonomoa, Madril (Espainia), 2004ko azaroa, *El reparto de responsabilidades domésticas en la Comunidad de Madrid*.

“Etxeko lanetan gizonaek parte handiago hartzearekin nabarmenen loturik dauden faktoreak hauek dira: batetik, emakumea lan-merkatuan sartu izana eta, bestetik, emakumearen —eta, batez ere, gizonaren— genero-rolari dagokion ideologia. Adiera horretan, gizona etxeko lanak egiten hastea, emakumeek xede horrekin eginiko eskakizun-markoan gertatu da, baina ez modu kontzientean eta banaketaren baldintzak negoziatu ondoren, gizonak bere buruari etxeko lanetan parte hartu behar duela sinestarazi diolako baizik. Bestela esateko, hori normal edo begi bistakotzat jotzen du eta, ondorioz, erantzukizuna bereganatu du.

Emakumeak uste badu gizasemeak “nahikoa egiten duela” edo gizonak “lan horiek egitea berari ez dagokiola” (“etxeko lanak ez dira gizonentzakoak” haren bertsio gaurkotua), nekez defini daitezke bestela lan-banaketaren terminoak bikotearen baitan. Etxean, gurasoak berdintasuneko rol-ereduen arabera sozializatzea eta seme-alabak gurasoen etxeko lanetan inplikatzeko oso-oso garrantzitsua da, laguntza txiki edo puntualetatik haratago lihoakeen inplikazio aktiboan aritzeko aukerak ugalduta. Horrelako gizaseme-moldea bikote kuasi-igualitaristen artean maizegi agertzen bada ere, gaztetan, gurasoen etxean, ama edota arrebak neskame zituzten gizonak ere aurkitzen dira. Hortaz, etxeko lana berdintasun handiagoz banatzea, hezkuntza ez-sexista hartzearen ondorio izateaz gainera, etxeko arduren banaketan hezkuntza jaso izana ere frogatzen du; baina horren gabeziak ez du galarazten, nahita ez, alor horretako aldakuntza sozialik.

Gizonaek inplikazioa astean baino asteburuan handiagoa den arren, ez dirudi gizonaek lanaldiaren iraupenak partehartze handi edo txikiago bat dakarrela. Eta horrelaxe da, etxeko lanen inplikazioan ez ezik, umeen zaintzari dagokionean ere. Aitak, seme-alabatxoekin jolastetik haratago joanik, horien zaintzan aktiboki inplikatzeko ez du baldintzatzen alde edo moldezko lan-karga handiagoa izateak, bere rol-ideologiak eta emaztearen lan-estatusak baizik. Gaur egun, aita askok seme-alabez arduratzen ez direla erakusten dute harrotasunez, errealitate sozial berriak aintzat hartuta.”

Estereotipoez: “emakumea zaintzaile” eta “gizona mantentzaile”

“Emakumea zaintzaile”, “gizasemea mantentzaile” eta antzeko estereotipoak, ohikoak dituen testuinguru askotatik sartzen zaizkio ikasleari: testu-liburu eta irudietatik hasita, telebistako iragarkietaraino, jostailuen publizitatean barna edo, adibidez, iruzkinen bitartez, hala nola:

Ederki, mutila, horrelako notak ateratzen badituzu, etorkizunean diru asko irabaziko duzu.

Begira, seme, ikasi egiten ez baduzu, lanera joan beharko duzu. Ez pentsa familiakoak beti mantenduko zaituenik.

Ez galdu denbora ohea egiten, hori amak egingo du. Zoaz oraintxe bertan ikastera, azterketa ondo prestatzeko.

Orain, haurretan, gela desordenatuta badaukazu, nola moldatuko zara etxe oso bat antolatzeko?.

“Emakumea zaintzaile” delako estereotipoak neskatoengan du eragina, gaztetxoak bere buruaz daukan profesional autonomoaren pertzepzioa mugatzen duelako. Estereotipo hau familia-eredu tradizionalarekin lotua dago, ama (emakumea, oro har) zaintzaile bakartzat jotzen du eta, ondorioz, bestelako familiak osatzea “galarazi” egiten du; familiarteko bat baino gehiagok etxeko lanak egin eta, aldi berean, lanbide bateko profesionalak izatea, adibidez.

“Gizaseme mantentzaile” estereotipoak, aldiz, mutikoengan du eragina: horren erruz, mutilak ez du ikusten bere burua eta besteak zaintzeko gauza, horrelako egoerak mesedegarriak izan daitezkeela pentsatzerik ez dutelako. Horregatik, hain zuzen, mutilek zailtasunak dituzte pertsonen arduratu edo zaintzea funtsezkoa duten lanbideetan sartzeko, hala nola erizain, zaharren zaintzaile, haur-irakasle, etab.

Zer den guretzat produkzio-lana eta ugaltze-lana

Emakumeak produkzio-egituretan hainbat modutan hartzen du esku, orokorki: merkatuarentzako ondasun- eta zerbitzu-ekoizleak dira, bai ekonomia formalean, baita informal edo ezkutukoan ere. Horiez gainera, merkataritzaz bestelako ondasun eta zerbitzuak ekoizten ditu, etxeko ekoizpenean, biziraupeneko produkzioan.

Ugaltze-lan edo etxeko lana ezinbesteko erreferentetzat jo behar da produkzio-prozesuaren osotasunean jarduera ekonomikoa ulertzeko. Ugaltze-lan edo etxeko lanak dira, besteak beste:

- Etxea eta etxekoak zaindu eta horiez arduratzea (etxeko lanak, pertsonen zaintza, etab.)
- Herritarrari erakunde publikoek eskaintzen dizkioten zerbitzuen eta senitartekoen arteko bitartekari gisa egiten diren zereginak: hezkuntza-zerbitzuak, osasungintzakoak, aisialdikoak etab. kudeatzea.
- Etxekoa kudeatzearen, betekizun burokratikoaren, administrazioaren eta antzekoen ondoriozko lanak. Ugaltze-lana ez da etxe zulora mugatzen, garapenaren erdigunea hori badu ere: gogoan har dezagun lan horietako asko etxe barnean eta etxetik kanpoan ere egiten direla.

Ekoizpen-lana, merkaturako ondasun eta zerbitzuak ekoizteari dagokiona da eta lan hori egitearren dirua ordaintzen da. Barne Produktu Gordinean (BPG) sartzen da eta bertan ez da sartzen ekonomia informal edo ezkutukoa, ezta etxeko lanak ere. Bi hauek, ez ahaztu, emakumeak egiten ditu, gehienbat.

Ipuinaren balioa

Ipuina baliabide biziki aproposa da koedukazio eta berdintasunezko balioak transmititzeko, haurtzarotik bertatik, hots, gizakiaren kode morala antolatzen hasten denetik, geroagoko egoera berezietako arazoen konponbideak oraintxe bertan bilatzeko aukera ematen diolako gaztetxoari.

Helduak, barneratutako sexismoaz kontzientzia hartu behar du, ipuinak aukeratu, irakurri edo kontatzeko eta hurrekin lan-proposamenak taxutzeko garaian, haren eragina minimizatu ahal izateko. Ipuinak, barru-barruan, berezko curriculum ezkutua dauka: horixe da azalera ekarri eta kritika pean ipini behar duguna.

Ipuinak garrantzi handikoak dira, zailtasunak gainditzearen inguruko mezuak transmititzeaz gainera, sexuaren arabera bereizitako balioak helarazten dituztelako ere. Balio horiek istorioetako protagonistek helarazten dizkigute: pertsonaia femeninoak pasibo eta delikatuak dira eta maskulinoak, aldiz, indartsu eta ausartak.

Maitagarrien ipuinetako estereotipo ohikoenak

Maitagarrien ipuinen jatorria, historikoki, etxea da, etxeko sukaldean eseri eta bertan kontatzen zirelako istorioak. Kontakizuna ama edo amonaren kontua zen gehien-gehienetan, haurrak hezi eta zaintzeko arduradunak emakumeak baitziren.

Lehenik ahoz aho transmititu ziren belaunaldi batetik bestera eta, inprenta sortu zenean, burgesiaren ohiturak idatziz transmititzen hasi ziren. Denboraren joanean, aristokrazia ipuin horien jabe eginik, bere balio eta moduak ezarri zituen. Istorioak idatziz finkatuta, eredu haiek neskato eta mutikoengan txertatzeko bitarteko efikaza bermatu zen.

Hona hemen estereotipo ohikoenetako batzuk:

- Printzesa beti printzeak salbatzen du.
- Ipuineko protagonista ez bada ere, atzenean, alde edo moldez, arazoa konponduko du printzeak.
- Ipuinetan agertzen den printzea abenturazalea da, ausart eta erresumaz arduraduna
- Printzearen figurak garrantzi handia du: berari esker ez balitz, printzesa ez litzateke gauza izango buruhaustea konpontzeko.
- Maitagarrien ipuinek emakume hutsal edo ganoragabeak agertzen dituzte.
- Ametsetako maitasuna proposatzen digute.
- Ohiko kontua da pertsonaiak, ikusi batera, maitemintzea: aski dute elkar ikustea, bata bestearentzat eginak direla jakiteko.
- Maitagarrien ipuin gehientsuenek agertzen duten maitasun-ideia ezkontzarekin amaitzen da beti. Neskak ez du ia sekula erabakitzen; aita edo bestela, printze salbatzaileak, hartu ohi du erabakia.

Printzearen arreta zureganatzea nahi baduzu, zer egin behar duzu?

Pertsonaia femeninoen estereotipoei dagokiela, bere printzea topatu nahi duen neska gazte orok zintzo, polit, pasibo, birjina, nekaezin, otzan eta nahigabetua izan behar du. Badago hor beste aukera bat, ordea: aktibo, agresibo, anbizio handiko, egoista, independente, itsusi, intuitibo, haserrekor eta suntsitzailea izatea. Baina horrela ez zaitu inortxok ere maitatuko: ipuineko gaiztoa izango zara.

Otzantasuna, pasibitatea, edertasuna eta etxe-barrurako izatea, ipuin tradizionaletako pertsonaia femenino gehien-gehientsuenen bereizgarri komunak dira. Horrelako istorioetan edertasunak berebiziko garrantzia du, emakumeak bere-berea izan beharko lukeen eta gizarteak gehien miresten dituen balioetako bat delako.

Ideia hori sekulako agresibitatez transmititzen denez, gainerakoak baino ederragoak izateko zernahi egiteko gauza gara emakumeok, horrek lerro gorriak gainditzera eramango gaituen arren (Edurnezuriren kasuan, adibidez, ederrago edo ederrena izateko, sorginaren esanari men egin zion, bizia arriskuan ipinita ere). Azpimarra dezagun, gainera, Edurnezurirentzat bere biziko ardatz nagusia edertasuna dela, nahigabe eta sufrikario guztien kausa.

Nortasun maskulino eta femeninoa: eginkizun, jarrera eta kidesotasunak

Femeninoa

- Erregeen emazteak
- Eraman handiko printzesak
- Sorgin gaiztoak
- Amaorde doilorrak
- Neskato beldurtiak

Emakumeen jarrerak

- Pasibotasuna
- Otzantasuna
- Herabetasuna
- Arazeria
- Esanekotasuna
- Lanerako gogoa
- Zikoizkeria
- Azalkeria

Emakumeen objektuak

- Hagaxka magikoak
- Erratzak
- Pozoia
- Apaingarriak eta bitxiak
- Koroak
- Orraziak eta ispiluak
- Goruak eta ardatzak
- Hariak eta orratzak

Maskulinoa

- Errege ahaltsuak
- Printze ausartak
- Gerlari bipilak
- Ogro ankerrak
- Polizia zintzoak

Gizonezkoen jarrerak

- Ausardia
- Beldurgabetasuna
- Oldarkortasuna
- Nagusitasuna
- Abentura
- Protagonismoa
- Adimena
- Ezagumena

Gizonezkoen objektuak

- Aginte-makilak
- Ezpatak
- Ezkutuak
- Itsasontziak
- Zaldiak
- Su-armak
- Dirua
- Kapak

Ipuinak, genero-ikuspegitik

Sexista ez diren ipuinek aukera ematen digute estereotipo sozial eta kulturez arras bestelako harreman- eta garapen-ereduak transmititzeko eta, era berean, eredu horiek aldatzeko ere, bai ereduak bestela sortzeko edo, diren direnean, kritikoki aztertzeko eta gogoeta egiteko.

Ingurune eta egoerekiko, ikasleen harreman-molde bat eta, aldi berean, egoera berriei eta gatazka berriei heltzeko beste modu bat dira, ipuinetako ebazpenak egunerokotasunari egoki dakizkioke-eta.

Generoarekiko, batik bat, jarrera psiko-afektiboen balorazio kritikoa egitea laguntzen dute; horri esker, ikasleak balioak bereganatu eta estereotipoak baztertuko ditu.

Lanari heltzeko, oinarritzat hartu dugu haur-literatura alorreko ikerlari den Adela Turín-ek genero ikuspegitik egin berri duen azterlana; berdintasunari dagokionez, hurrengo ezaugarri bereizgarriak planteatzen ditu azterketak:

- Pertsonaia maskulinoen eta femeninoen kopuruan eta presentzian oreka.
- Protagonisten rol pertsonalen edota profesionalen arteko oreka.
- Konpentsazioa, jarduerak izendatzean: kirolak, zientzia, etxeko lanak, arriskua, abentura, etab.
- Sentimendu eta elementu emozionalei dagokienez, berdintasuna: ausardia, beldurra, ardura eta erantzukizuna, sentsibiltatea, erabakiak hartzea, arrakasta soziala, etab.
- Ilustrazioei kolorea ematean, oreka.
- Ezaugarri fisikoetan enfasia.
- Pertsonaiei eguneroko objektuak era estereotipatuan ematea.

Baterako hezkuntza-adierazleen erregistro-fitxa

BATERAKO HEZKUNTZA-ADIERAZLEAK	Bai	Ez
Oreka, pertsonaia maskulinoen eta femeninoen kopuruan	✓	
Pertsonaiei rol estereotipatuak ematea		✓
Jarduerak izendatzean, bi sexuen artean oreka	✓	
Sexua gorabehera, sentimendu, emozio eta adierazpen moldeak ematean, berdintasuna	✓	
Ezaugarri bereizgarri estereotipatuetan enfasia		✓
Pertsonaiei objektu estereotipatuak jartzea		✓
Mintzaira sexistan aritzea		✓
Sexu baten edo bestearen mesederako ilustrazioak		✓
Berdintasuna goستن duten edo berdintasunaren analisi kritikoa sustatzen duten argudioak	✓	

✓ = Ipuinetan, baterako hezkuntzari dagozkion bereizgarriak ebaluatzeko eredu zuzena

Gaian sakondu nahi baduzue, liburu jakin batek elementu sexistak dituen ala ez hausnartzeko, 1. fitxan gida baliagarria topatuko duzue.

Laguntza- eta kontsulta-materialtzat erabiltzea komeniko da, agian, bertan planteatzen diren galdera guztiei banan-banan erantzun ordez.

Iturria: *Contar cuentos. Cuenta en femenino y en masculino*, Almudena Mateos Gil eta Itxaso Sasiain Villanueva (Emakumearen Institutua)

IPUINA ELKARLANEAN IDAZTEKO JARRAIBIDEAK

Narrazioaren elementuak hautatu beharko ditugu:

- **Narratzailea:** singularreko lehen edo hirugarren pertsonan mintza daiteke.
- **Espazioa:** gertakariak jazotzen diren lekuak; zehazki deskribatu behar ditugu. Non gertatzen da narrazioa?
- **Denbora:** gertakaria jazoko den data zehatza (edo ez); antzina-antzina, gaur egun edo etorkizunean koka dezakegu.
- **Pertsonaiak:** nagusiak eta bigarren mailakoak. Ipuinean, pertsonaien deskribapenak ez dira zehaztasun handiz egiten baina, gutxienez, nolakoak diren adierazi behar dugu. Maiz agertuko da protagonista (zerbait lortu nahi duena) eta antagonista (horixe galarazi nahi diona). Zein da pertsonaia nagusia? Nola deskribatuko dugu pertsonaia hori? Nolakoak dira gainerako pertsonaiak?
- **Kontakizuna:** ipuinaren pieza garrantzitsuena da; normalean, fikziozkoa izango da, ez da benetakoa izango. Hasierako egoera ARAZOA izango da. Hortik aurrera, istorioa korapilatuko duten gertakariak (bat edo gehiago) jazoko dira. Azkenean KONPONBIDEA iritsiko da eta honek IRAKASPEN moduko bat utziko digu. Zein arazo planteatzen da? Nolako gertakari nagusiak jazotzen dira narrazioan? Zein da askaera? Nola laburtuko nuke nik narrazio hori?

Narrazio-piramidea lagungarri gerta dakiguke, bai istorioaren, bai pertsonaien sorrera garatzean. Ikus dezagun adibide bat:

Narrazio-piramidea

Izena: _____

Liburuaren titulua: _____

Data: _____

Pertsonaiaren izena

_____

Pertsonaiaren azalpena, bi hitzetan

_____

Narrazioa gertatzen den lekuaren azalpena, hiru hitzetan

_____

Arazoaren azalpena, lau hitzetan

_____

Narrazioko gertakari bat, bost hitzetan

_____

Narrazioko beste gertakari bat, sei hitzetan

_____

Narrazioko hirugarren gertakari bat, zazpi hitzetan

_____

Arazoaren konponbidea, zortzi hitzetan

_____

Laburpena: _____

_____

_____

Gaian sakontzeko

Kulturarteko hezkuntza, genero ikuspegitik. Luz Martínez Ten

Sarri, hezkuntza-sisteman genero-berdintasunaren inguruko eztabaidak, gai honetan adituak diren emakumeek idatziriko koedukazioari buruzko kapitulu erantsi batera edo berariazko epigrafe batera zokoratzen dira. Kulturartekotasunari heltzean, era berean, emakumeen diskriminazioaren errealitatea desagertu egiten da diskurtsoaren ildo nagusitik; esplizitu agertzen da, ordea, gai jakin batzuk agertzen direnean bakar-bakarrik: kultura-gatazkari dagozkionak, emakumeen funtsezko eskubideen aurkako atentatua delako, edo erabat atzemangarriak diren egoeretan, hala nola neska ikasleekiko bestelako tratua denean. Beste hainbat alorretan gertatzen den bezala, hezkuntzan ere berdintasuna halakotzat aztertzen da emakumeak, kolektibo diren aldetik, ukitzen duten egoeretan, ez bestela. Horrela, kulturarteko hezkuntza-eredu desberdinek proposatzen duten bezala, emakume eta gizonezkoei egozten zaien rola —eta batzuen eta besteen artean sor daitekeen harremana— aztertzen duen genero-kategoria baztertzen du nabarmenki. Genero-ikuspegitik analisirik ez egiteak, testuinguru kultural desberdinetan emakumeek bizi dituzten diskriminazio-egoerak ezkutatzeaz gainera, hezkuntza berdintasunean aplikatuko duen eredia taxutzea galarazten du.

Feminismoaren eta kulturartekotasunaren arteko lotura, kulturarteko hezkuntza-eredu bat, edozein, garatzeko ezinbesteko elementuetako bat da, genero-berdintasuna funts etiko saihestezintzat jotzen badu, bai kulturartekotasunaren kontzeptuan, bai hezkuntza-praktika arautzean, analizatzean, diseinatzean, aplikatzean eta ebaluatzean ere.

Hasteko, ikuspegi feministatik birtaxutu beharra dago kulturarteko eredia; eztabaida, unibertsalismoen eta bestelakotasunen artean zentratu behar da, sexuen arteko berdintasuna aldarrikatzean oin hartuta. Kulturak, jarrera kritikotik halakotzat aitortzearen inguruko adostasuna handia da; horixe helarazi behar da hezkuntza-eredura genero-ikuspegitik.

Curriculumean funtsezkotzat jotzen ditugun berdintasun-balioez eta ikastetxearen antolamendu eta kudeaketari dagozkion beste hainbat kontuz gogoeta egiten ez badugu, nekez garatuko ditugu estrategia jakin batzuk.

Hezkuntza-errealitatea osatzen duten aldagai denetan genero-ikuspegia sartu beharra dago: elkarbizitzaren arauetan, familiartekoen partaidetzan, hezkuntza afektibo-sexualean, ikasleen hezkuntza- eta lanbide-orientazioan, erlijioaren eta hezkuntzaren artean ezartzen den loturan eta beste askotan. Estatu espainiarra aspaldi honetan mundu zabaletik datozen gizatalde askoren helmuga bihurtu izanak kulturen elkartzeaz eta bereizteaz beteriko munduan murgildu gaitu. Aldaketa sozial horien bereziki nabarmenak dira erakunde jakin batean: eskolan. Eskolako

geletan gertatzen dira gatazkak eta gertatzen dira adostasunak. Nolanahi ere, eskola bihur daiteke harreman sozialak errepikatzeko eszenatokia edo, bestela, horiek aldarazteko lanabes ahaltsua, desberdintasun kulturalak errepikatzeko lekua edo kulturarteko bateratzeen gunea.

Gauzak aldatzeko helburua duen kulturarteko hurreratze edo topatze horrek, historikoki emakumea diskriminatu duten balio, ohitura eta tradizioak ikuspegi kritikotik aztertu behar ditu eta, gainera, bizitza berdintasunean partekatzen irakatsi. Giza Eskubideen Aldarrikapen Unibertsalean adosturik agertzen den eta Emakumeen Nazioarteko Konferentzietan (azkenekoa, Pekinen, 1995ean) luze-zabal jorratu den berdintasun horrek, mundu osoko emakumeentzat erdietsi behar diren helburuak argi eta garbi agertzen dira Plataforma jakin batean.

Iturria: <http://www.escuelasinterculturales.eu/spip.php?article148>

Gure baitan dugun ahalmena. Zeliha Ünalı

2015eko uztailaren 30ean.

Nire historia ez da kontakizun xelebrea, akaso imajinatuko zenuten bezala, kontzientzia hartze eta errealizazio pertsonaleko historia baizik. Pekinera doan trenera igo eta, 1995ean, Emakumearen Laugarren Mundu-Konferentzian, Gobernu Kanpoko Erakundearen Foroan parte hartzeak bizitza aldatu zidan.

Zortzi egun eman nituen Varsoviatik Pekinera doan tren transiberiarrean hogeita bederatzi herrialdeetako berrehun emakumeren artean. Bidaia iren iraupen luzeak ez zigun axola, gure xede bakarra mundua transformatzea baitzen.

Hogeita lau urterekin graduondoko ikaslea nintzen ni, Ekialde Ertaineko Unibertsitate Teknikoan, Turkiako Genero eta Emakumea ikaskuntza-egitarauan aurrenetako bat, alegia. Egitarau horren ordezkari Pekinen izan nendin aukeratu ninduten. Partaideei banatu zitzaizkien zorrotan, mundu zabalean biziki ezaguna den Sue Vinson feministaren esaldi pare bat inprimituta zeudela ikusi nuen: “Anitz eta bat ginen” eta “Mundua, emakumearen begietatik”. Karpa tarteetan, mundua zuzenago egiteko konpromisoa hartua zuten emakume andana batekin elkartzeko nintzen egun haiek gogoan, bi hitz datozkit burura: senidetasuna eta bakea.

Senidetasunean sinesten dut oraindik, belaunaldi berrikoei hori zaharkiturik dagoela iruditzen bazaie ere. Pekingo Egintza Plataformakoak eta handik hurrengo bost urteek ulertzen lagundu zidaten, emakumeon baitan datzan eta guk, mundu-mugimendu gisa, daukagun ahalmen hori.

1995ean estatuko legeak uztartzea zela eta, eztabaida egin genuen Emakumearen Aurkako Diskriminazio Era Guztiak Suntsitzeko Konbentzioarekin eta Pekingo Egintza Plataformarekin. Egun, berriz, lege horiek eraginkortasunez aplikatzeko eraz egiten

dugu eztabaida. Bidearen luzea! Hogei urte honetan Turkian emakumeentzat gauza asko aldatu dira baina, beste aldetik, hango emakumeen bizitzan funtsezko aldaketarik ez da izan. Joan den mendearen kondarrean eta honen hastapenetan legeegintzan aldaketa handiak egin ziren, genero-berdintasunera iristeko. Emakumeen mugimenduak eta erakundeek arrakastaz jardun zuten eta, horren eraginez, Kode Zibilean, Penalean eta laneko legeegintzan aldaketak sartu ziren.

Turkian, alabaina, ezkonduko bost emakumetik bi etxeko indarkeriaren biktima izateko arriskuan daude. Pekingo Egintza Plataformaren aldeko gogo-berotasuna Turkian hein batean epeldu dela esango nuke nik, azken hamarkada honetan, batik bat.

Pekingo Konferentzia izan zenetik genero-alorrean jardun dut lanean, aholkulari eta aktibista modura garatuz. Azken hiru urteak Turkiako garapen txikiaren eskualdeetan eman nituen, emakumeen GKEetan. Bai nire lanean, bai nire bilakaeran, oraindik ere sentitzen dut Pekingo haizea, aurreraka bultzatzen nauena. Orain, Nazio Batuen Behin-behineko Koordinatzailearen Ankarako Bulegoan nabil lanean, genero alorreko espezialista gisara. Pekinerako trenean igo eta NKEen foroan parte hartu nuen egunetik kargu honetan aritzeko prestatu naizelakoan nago.

Pekingo izpiritua belaunaldi gazteei helarazi nahi diet; oraindik ere “anitz eta bat” gara eta, tamalez, era eta maila guztietako ahaleginen beharrean gaude, mundua gizaki guztientzat leku baketsu eta zuzena egingo badugu.

Gaia sakontzeko, beste emakume batzuen lekukotza, in: <http://beijing20.unwomen.org/es/voices-and-profiles/women-of-achievement>

Glosarioa

Bizimodu laborala eta pertsonala uztartzea: gizon eta emakumeek norberarentzako, familiarentzako eta lanerako denbora-tarteak harmonizatzeko praktika hauen helburua, emakumea produkzio-lanean eta gizonezkoak etxeko lan edo ugaltze-lanean sartzea da, aukeren eta eskubideen berdintasunaren mesedetan.

Emakume eta gizonezkoentzako aukera-berdintasuna: egoera horretan, gizaki guztiak, sexua gorabehera, gaitasunak eta aspirazioak garatzeko eskubide eta aukera dute, erabakiak hartuz eta maila indibidual eta sozialean bere burua garatuz, emakume eta gizonezkoek pairatzen dituzten genero-rol eta mugapenetatik kanpo.

Feminismoa: gizonezkoen eta emakumeen artean aukera eta eskubideen berdintasuna ezartzeko xedea duen korrante ideologiko, sozial, kultural, ekonomiko eta politikoa.

Generoa: haurtzaroan bertan ikasi eta sozialki eta kulturalki eraiki diren bestelakotasunak, emakumeei eta gizonezkoen sexuaren arabera egozten zaizkienak eta emakumeetan desberdintasun- eta diskriminazio-egoerak sortarazten dituztenak.

Genero-estereotipoak: emakumeei, batetik, eta gizonezkoen, bestetik, talde homogeneotzat hartuta, imajina mental, sexu- eta genero-bereizgarri desberdinak egozten dizkieten sinesmen eta jokabideak dira. Leku batetik bestera alde gutxi dituzte estereotipo hauek, aski homogeneoak eta bipolarrak dira: emakumeei egozten dizkieten ezaugarri edo ahuldadeak gizonezkoen ukatzen dizkiete eta alderantziz. "Humanoaren" paradigma beti da maskulinoa, ez dago erreferentzia femenino unibertsalik.

Genero-rolak: sexuaren arabera, gizonezkoen eta emakumeei egozten zaizkien itxaropen, jokabide, zeregin eta antzekoak; rol horiek determinatuko dituzte gizon eta emakumeen izaera, jokaera eta sentitzeko erak gizartean.

Genero-transbertsaltasuna: (genero-mainstreaming eta genero-ikuspegi integratuaren sinonimoa) emakume eta gizonezkoen arteko parekidetasunaren aurrerapenean botere publiko guztiek duten erantzukizuna. Herri Politiketan gizonezkoen eta emakumeen Aukera eta Tratamenduan Berdintasunaren Printzipioaren aplikazioa da; kontua da batzuei eta besteei baliabide guztietarako irispidea baldintza berdinetan bermatzea, politika publikoak egun dauden desberdintasunak aintzat harturik planifikatzea eta, egiazko berdintasunaren aurrerapenean, desberdintasun horien ondoriozko inpaktu eta emaitzak atzeman eta balioztatzea.

Koedukazioa: nahitako interbentzio-prozesu honen xedea neska eta mutil ikasleen garapena sustatzea da, sexu-desberdintasunean oin harturik, hainbat helburu lortzeko, hala nola norberaren garapen pertsonal eta afektiboa eta gizarte-erakuntza adostu eta bateratua. Ez da nahasi behar “koedukazioa” eta “hezkuntza mistoa”: ikasgela berean mutiko eta neskatoak elkartze hutsak, ezinbestekoa den arren, ez du bermatzen hezkuntza zuzenago eta berdintasun handiagokoa izango dela.

Matxismoa: gizasemeak emakumearekin dituen menderatze eta nagusikeriazko jarrera eta jokabideak, lehenek boterea egikaritzen duten ordena sozialari eusteko; sistema horretan emakumea hein batean edo bestean menderatu, diskriminatu eta zapalduta bizi da.

Mikromatxismoak: eguneroko bizitzan eta bikote-harremanetan gizasemeak emakumea menderatzeko dituen jokaera eta ohiturak, inoiz bortitzak ere.

Patriarkatua: antolamendu kultural, ekonomiko, politiko, sozial eta erlijioso honetan agintaritza, boterea, lidergoa eta, orokorki, nagusitasuna gizonaizkoak egikaritzen du eta emakumea gizasemearen peko opresio-egoeran bizi da.

Sexua: jaiotzetik arra eta emea bereizten dituzten bereizgarri biologikoei dagokie.

Bibliografia

RAMOS JIMÉNEZ, ISMAEL. *Desmontando a Disney. Hacia el cuento coeducativo*, <<http://www.juntadeandalucia.es/educacion/portalaverroes/documents/10306/1583912/Desmontando+a+Disney>>.

HAINBAT AUTORE, ELKARLANEAN. *Los hombres, la igualdad y las nuevas masculinidades*, Emakunde, Gasteiz, 2008, <<http://es.calameo.com/read/00134756206b7e4163b38>>, <http://www.aulaviolenciadegeneroenlocal.es/consejosescolares/archivos/P_013_los_hombres_la_igualdad.pdf>.

HAINBAT AUTORE, ELKARLANEAN. *Contamos igual: guía didáctica para profesorado de educación infantil*, <<http://www.educa2.madrid.org/web/revista-digital/publicaciones-infantil/-/visor/contamos-igual-guia-didactica-para-profesorado-de-educacion-infantil;jsessionid=94B4E785EA495AB7E857E212F86F5C25>>.

MATEOS GIL, ALMUDENA eta ITXASO SASIAIN VILLANUEVA. *Contar cuentos. Cuenta en femenino y en masculino*, Instituto de la mujer, Cuadernos de educación no sexista, n.º 18, <<http://www.inmujer.gob.es/areasTematicas/educacion/publicaciones/serieEducacNoSexista/docs/Cuaderno18.pdf>>.

MARTÍNEZ TEN, LUZ eta ROSA ESCAPA GARRACHÓN. *Cómo compartir la vida en igualdad. Guía práctica para chicas y chicos*, <<http://www.mujeresenred.net/IMG/pdf/guiacompartir.pdf>>.

HAINBAT AUTORE, ELKARLANEAN. *Coeducación: dos sexos en un solo mundo*, Instituto Nacional de Tecnologías Educativas y de Formación del Profesorado (INTEF). Módulo 6 – Proyectos de vida, Madrid, 2012, <http://www.ite.educacion.es/formacion/materiales/112/cd/m6/los_estereotipos.html>.

HAINBAT AUTORE, ELKARLANEAN. “*Por preguntar que no quede. Nosotras creamos mundo*”, en Cuadernos de educación en valores n.º2, Instituto de la Mujer / CIDE, Madrid, 2006, <http://www.ite.educacion.es/formacion/materiales/112/cd/pdfs/modulo_6.pdf>.

VÁZQUEZ VERDERA, V., J. ESCÁMEZ SÁNCHEZ, eta R. GARCÍA LÓPEZ. *Educación para el cuidado. Hacia una nueva pedagogía*, Brief, 2012, <<http://revistas.ucm.es/index.php/RCED/article/viewFile/47172/44235>>.

HAINBAT AUTORE, ELKARLANEAN. *Cómo ser un cole de cuidado. Propuestas para tu centro educativo*, InteRed, 2014, <<http://redciudadaniaglobal.org/noticias/como-ser-un-centro-de-cuidado-propuestas-para-tu-centro-educativo/#.VcnOw3HtlBc>>.

MARTÍNEZ TEN, LUZ. *Interculturalidad y práctica docente*, <<http://www.escuelasinterculturales.eu/spip.php?article148>>.

Herritargo globalerako hezkuntza. Baliabideak

Kaidara

www.kaidara.org

Oxfam Intermón-ek eta Herritargo Globalerako Hezitzaileen Sareko kideek bildu eta idatzitako hezkuntza alorreko eskarmentu eta baliabideak. Hauek erabat libreki deskarga daitezke eta, bai web orria, bai material gehientsuenak eskuragarri daude euskaraz, katalanez, galizieraz eta espainieraz.

Eskola aldatzeko pistak

OXFAM-INTERMÓN (2009). Barcelona

Gizakiarekin eta planetarekin arduratsu izango den herritargo globaleko korronte bat osatu ahal izateko, funtsak eskolatik hasita finkatzea behar-beharrezkoa da. Baina, ikasgelako jardueran, sinesmen horretan tinko gabiltzanok ederki dakigu hori ez dela batere erraza izango. Egungo hezkuntza sistemak erantzun urri ematen ditu. Bestelako eredu bat sortu behar dugu, humanista, elkarriketan eta elkarbizitzan oinarritua, komunitate-eskola eraikiko duena, justiziaz arduratuko dena, ingurunera eta mundu zabalera irekia. Aurrean dugun erronka behinena bestelako hezkuntza egitea da, bai “izateko”, baita transformatzeko ere.

www.kaidara.org/ek/recurso/Pistas-para-cambiar-la-_escuela

Hezkuntza-zentro eraldatzaileak: herritargo globala eta gizarte-eraldaketa

OXFAM-INTERMÓN (2012). Bartzelona

Agerkari honetan, proposatzen dugun eredu eraldatzaile honekin osorik edo partzialki bat datozen bestelako hezkuntza-ereduak bildu eta erkatzen ditu eta, era berean, gauzatzeko moduko hezkuntza-ibilbideak zehazten ditu hiru mailatako praktiken eskutik: irakaskuntzakoak (ikaskuntza-irakaskuntza alorrean), antolakuntzazkoak (antolakuntza eta harreman alorrean) eta politikazkoak (ingurunea eta gizarte-eraldaketa alorrean).

www.kaidara.org/ek/recurso/centros-educativos-transformadores

1. Fitxan: ipuinak aztertze gida

Hemen proposatzen dugun gida hau baliagarria da liburu edo ipuin batek elementu sexistak dituen edo ez, gogoeta egiteko.

Laguntza- eta kontsulta-materialtzat erabiltzea komeniko da, agian, bertan planteatzen diren galdera guzti-guztiei erantzun ordez.

1. Titulua: Pertsonaia maskulino edo femeninoa adierazten du?

2. Protagonismoa: Protagonista maskulino, femenino edo partekatua da? Hierarkizatua dago?

3. Pertsonaia maskulino eta femeninoen kopurua:

- Ipuinean emakumerik agertzen da edo horien aipamenik egiten da?
- Horien presentziarik eza justifikatua al dago?
- Ipuinean gizonezkoen agertzen da edo horien aipamenik egiten da?
- Horien presentziarik eza justifikatua al dago?
- Istorioan ba al dago heroi maskulino edota femeninorik?

4. Emakume eta gizonezkoen lanbideak.

5. Aisialdiko jardueretan emakumeek eta gizonezkoek parte hartzen al dute?

6. Harreman-espazio desberdinetan sexu bakoitzak betetzen duen eginkizuna (etxeko, eskolako, lantegiko... elkarbizitza; parte-hartze sozial eta politikoa):

- Zein dira emakumeen jarduerak, zein gizonezkoenak?
- Ipuina emakume zintzoa (ohiz, printzesatzat karakterizatua) eta emakume gaiztoa (ohiz, sorgin ankertzat karakterizatua) topikoetatik haratago al doa?
- Tradizioz, bere buruaz seguru eta emozioak edota ahuleziak adierazteko gaitasunik izan ez duen eredu maskulinoa gaingitzen al du ipuinak?
- Nor dira zaintzaileak? Nor dira zaindutakoak?
- Pertsonaia femeninoak desira-objektu edo subjektu dira? Eta maskulinoak?
- Desira femeninoak aintzat hartzen al dira? Eta maskulinoak?
- Ekimena nork hartzen du? Nor dator atzetik?
- Nork nor askatzen, laguntzen edo salbatzen du?
- Nolako sexualitate eta harreman-ereduak agertzen dira?
- Sexualitate maskulinoa aintzat jotzen al da? Eta femeninoa?
- Sexu bakoitzeko protagonistek eginkizun desberdinak badituzte, hori kontu natural (biologiko) edo sozialtzat hartzen al da? Sexu bakoitzari esleituriko estereotipoak kritikatuak al dira? Beste aukerarik ematen al da?
- Emakumeek egiten dutenari eta gizonezkoek egiten dutenari balio desberdina ematen al zaio?

7. Erreferentzia femenino eta maskulinoak:

- Ba al daude ipuinean erreferente maskulino eta femeninoak?
- Nolako balio femenino eta maskulinoak biltzen ditu ipuinak?

8. Familia motak:

- Familietan nolako figurak agertzen dira?
- Familia zoriontsuen ezaugarriak zein dira? Eta zorigaitzokoenak?
- Ba al dago aipatzen ez den figurarik edo absentsiarik? Zein?
- Nolako tratamendua dute elkarren artean?

9. Harremanak:

- Pertsonaia femeninoek elkarri laguntzen al diote? Elkarrekin lehiatzen al dira?
- Pertsonaia maskulinoek elkarri laguntzen al diote? Elkarrekin lehiatzen al dira?
- Sexu batekoen eta bestekoen artean elkarrekiko errespetu eta konfiantzazko harremanik agertzen al da?

10. Gizon-emakumeen ezaugarri eta janzkeren fisikoen azalpenak:

- Nolako edertasun-ereduak agertzen dituzte emakumeek? Eta gizonezkoek?
- Ba al dago loturarik edertasunaren, adimenaren eta segurantzaren artean?
- Emakume eta gizonezkoen arrokek balio al dute pertsonaien sexua ezagutarazteko bereizgarritzat? Emakume eta gizonezkoen arrokek balio al dute pertsonaia horien estatus soziala adierazteko?

11. Ezaugarri psikiko-afektiboak eta jokabideari dagozkionak:

- Indarra nortzuek baliatzen dute, emakumeek eta gizonek? Nortzuek agertzen dituzte beren sentimenduak?
- Nolako konnotazioak ditu horrek?
- Nolako ondorio bereizgarriak ditu pertsonaia femenino eta maskulinoen jokaerak?
- Nolako zigorrak ipintzen zaizkie neska edo emakumeei? Nolakoak, mutil edo gizonei?

12. Agertzen diren arriskuak:

- Zein arrisku dute mutil edo gizonek? Eta neska edo emakumeek?
- Nor agertzen da biktima?
- Arriskuaren aurrean nolako jarrera agertzen dute pertsonaia maskulinoek? Eta femeninoek?

13. Hizkera:

- Maskulinoz eta femeninoz hitz egiten al da?
- Femeninotasuna gutxiesten duten mintzamoldeak erabiltzen al dira?
- Maskulinotasuna goresten duten mintzamoldeak erabiltzen al dira?
- Nolako adjektiboak lotzen dira sexu batekin eta bestearekin?

14. Ahalmen-figurak:

- Zein sexutakoak dira ipuineko pertsona ahaltsuak?

15. Konponbide mota:

- Amaiera zoriontsu edo tristea mutilaren edo neskaren itxura fisikoarekin loturik al dago?
- Amaieran, ipuinak ba al du irakaspenik, galdera eta aukera berriei ateak zabaltzen dizkionik?

16. Ilustrazioak:

- Emakumeak eta gizonezkoak agertzen dira? Nola agertzen dira ilustrazioetan batzuk eta besteak?
- Nolako edertasun-eredua helarazten dute? Osasuntsuak al dira?
- Itxura, kolore eta proportzio aniztasunik agertzen al dute?

Emakunde-ko Almudena Mateos Gil eta Itxaso Sasiain Villanueva-ren *Contar cuentos. Cuenta en femenino y en masculino* idazlanetik ekarrita.

Autorea:

Barabara Educació SCCL.

Koordinazioa:

Begoña Carmona

Herritargo Globalerako Hezitzaileen Sarea:

Hezkuntza-proposamen honetako edukiez aholkularitza eman eta jarraipena egiten du interneten diharduen Munduak Elkarlotuz-eko batzordeak, kide hauek osaturik: Pablo Cuenca, Santiago García, Esther Gutiérrez, Teresa Hernández, Flor López, Jordi Riera eta Arantza Zubizarreta.

Diseinua eta maketazioa:

Estudi Lluís Torres

Hizkuntz zuzenketa:

Albert Nolla

Ilustrazioa:

Espais Telemàtics

Itzulpena:

Karme Hevia

Oxfam Intermón-en hezkuntza-proposamenari buruzko informazioa zabaltzeko

- Web: <http://www.oxfamintermon.org/es/que-hacemos/campanas-educacion/educacion/propuestas-educativas>
- Zatoz gurekin facebooken: "Herritargo globalera begirako hezkuntza" <https://www.facebook.com/Educacion-para-una-ciudadan%C3%ADa-global-765403543496049/>
- Correo: educacion@oxfamintermon.org

Agerkari hau Creative Commons lizentziarekin gauzatu da

Agerkari hau gauzatu ahal izan da Garapenerako Nazioarteko Kooperazioaren Agentzia Espainiarraren (AECID), finantza-laguntzari esker, hurrengo itunaren kontura: "Movimiento por la educación transformadora y la ciudadanía global en el ámbito de la educación formal (14-CO1-642 kodea)". Agerkari horen edukiaren erantzukizuna Oxfam Intermón-ena baizik ez da eta ez du AECID-en iritzia nahitaez adierazten.

Eusko Jaurlaritzaren kolaborazioarekin

